

ביקור לימודים באוניברסיטת Humboldt בברלין

נושא

"פיתוח תכניות לימודים באנגלית: המפתח הבינלאומיות?"
Developing Academic Programs in English: The Key to Internationalization?

משתתפים

- ד"ר עמי שליט, מכון ויצמן למדע
- גב' ליאת וייס שחף, המכללה האקדמית ת"א יפו

כללי

בביקור הלימודים שנערך במאי 2013 באוניברסיטת Humboldt בברלין השתתפו כ-30 מומחים לרפורמה בהשכלה הגבוהה מ-15 מדינות. הביקור התאפיין בארגון מופתי, תכנים מעניינים ובהכנסת אורחים חמה. בסדנה הוצגו נקודות המבט של ארבע קבוצות שונות בקהיליית האוניברסיטה המארחת:

- א. נציגי האדמיניסטרציה
- ב. חברי הסגל האקדמי
- ג. תלמידים מקומיים
- ד. תלמידים בינלאומיים.

תקציר

להלן המסקנות העיקריות שהופקו מהדברים שנאמרו במהלך הביקור:

- המציאות: תופעת הבינלאומיות מתפשטת ליותר ויותר מוסדות להשכלה גבוהה ברחבי אירופה. מוסדות אלה מכירים ביתרונות הגלומים בפיתוח תכניות לימודים בינלאומיות ובערך המוסף שהן עשויות להניב. הבינלאומיות אינה אופנה חולפת אלא תהליך שמתרחב, מעמיק ומתעצם שראוי לאמץ אותו ולקחת בו חלק.

- גישה: פיתוח תכניות לימודים בינלאומיות אינו עניין אקדמי/טכני גרידא, ואינו מבוסס על שפה בלבד. זהו תהליך מורכב המחייב גישה כוללת ומקיפה.

- מעורבות: להצלחתן של תכניות לימודים בינלאומיות נדרשת שותפות רב-שכבתית ומעורבות של גורמים רבים בקמפוס ומחוצה לו (המועצה להשכלה גבוהה, משרדי ממשלה שונים, הרשויות המקומיות, הנהלת האוניברסיטה, חברי הסגל האקדמי, האגפים המנהלתיים באוניברסיטה והסטודנטים).

- ניידות: ניידות של סגל ותלמידים חייבת להיות דו-סטריית. לא מספיק לתכנן ולקיים תכניות לימודים בינלאומיות שימשכו סטודנטים ומרצים מרחבי היבשת או העולם. צריך לעודד סטודנטים וחברי סגל אקדמי (ואף חברי סגל מנהלי) לצאת ללימודים, השתלמויות, הוראה ושיתופי פעולה מדעיים במוסדות להשכלה גבוהה שונים בארצות אחרות.

- כוח מניע: אינטרסים משותפים נמנים על הגורמים החשובים לקיומם של שיתופי פעולה מדעיים בין קבוצות מחקר ממוסדות שונים. הצלחת שיתופי הפעולה הללו מעודדת ניידות ויוצרת תשתית ותמריצים לפיתוחן של תכניות לימודים בינלאומיות.

• הזדמנויות:

בינלאומיות יכולה להציע מגוון הזדמנויות (אקדמיות, מדעיות, תקציביות וכד'). כדי ליצור הזדמנויות אלה על השותפים השונים (בעיקר הנהלת האוניברסיטה, הסגל המדעי והמערך האדמיניסטרטיבי) לשמור על פתיחות מרבית ולהיות קשובים לצרכים של המשתתפים הפוטנציאליים בכל מיזם בעל זיקה לבינלאומיות. תמריצי מימון ממשלתיים עוזרים ליצירת התשתית הנדרשת לפיתוח מיזמי תכניות בינלאומיות ובהמשך מסייעים ליישום ולהרחבתם.

• תוכן:

תשומת לב מיוחדת נדרשת לתוכן. כדי להיות אטרקטיבית, על תכנית לימודים בינלאומית להציע ערך מוסף שנובע מיתרונות ייחודיים הגלומים למשל באיכותו של הסגל המשתתף בהוראת התכנית ובמיקום והסביבה בהם היא מתקיימת. במידה והמוסד מציע מספר תכניות לימודים בינלאומיות מומלץ לשמור על אחידות אדמיניסטרטיבית ברורה והגיונית ביניהן - כדי להקל על המשתתפים בהן ועל הגורמים האחראים לתחזוקתן ולמתן השירותים למשתתפים.

• שפה:

כיום ה-lingua franca לתכניות בינלאומיות היא אנגלית. בדרך כלל שפת האם של חלק ניכר מהמשתתפים בתכניות הללו בתפקידים שונים (הסגל האקדמי, הסגל המנהלתי וכמובן הסטודנטים) אינה אנגלית. עם זאת, למרות הקושי שבדבר, אסור להתפשר על איכות התוכן וההוראה. במקביל, ראוי ורצוי לחשוף את הסטודנטים הבינלאומיים לשפה המקומית (למשל ע"י קורסים כדוגמת "האולפנים לעברית" הנהוגים בישראל). אפשר לקיים תכניות בינלאומיות בשפות אחרות (תלוי כמובן בנושא ובקהל היעד).

• מידע:

רצוי להימנע מהצגת מידע יבש ותמציתי אודות התכניות הבינלאומיות שהמוסד להשכלה גבוהה מנסה לקדם. מומלץ להציג את מגוון השירותים השונים שהמוסד מציע לתלמידים בינלאומיים, לפרט מי הם אנשי הקשר שעומדים לרשותם כדי לעזור ולסייע, וכן להסביר בדיוק מה מצופה מהסטודנט הבינלאומי המתעניין בתכנית. חשוב גם להדגיש נהלים מיוחדים, כללי התנהגות ומנהגים תרבותיים מקומיים, רגישויות שיש לשים אליהן לב וכד'. מידע דומה חשוב שיזרום גם בכיוון ההפוך - כלומר, להציע לאנשי הסגל המקומי ולסטודנטים מידע חיוני אודות התרבויות, המנהגים והרגישויות שמאפיינים את הרקע של הסטודנטים שמתקבלים לתכניות הבינלאומיות. על כל המידע הנ"ל להיות נגיש לכל המעורבים בדבר (המקומיים והבינלאומיים כאחד) - רצוי באתר אינטרנט - כולל טפסים באנגלית וכד'. דרכים נוספות להפצת המידע הן מפגשים, סדנאות ופעילויות חברתיות.

• קליטה והשתלבות:

אחד התבחינים להצלחתן של תכניות לימודים בינלאומיות הוא מידת הצלחתם של הסטודנטים הבינלאומיים להיקלט במוסד ולהשתלב במרקם החברתי המקומי. על הקליטה במוסד להיעשות ביעילות, בפתיחות ובתוך פרק זמן קצר. לתהליך השתלבות החברתית נדרש, באופן טבעי, יותר זמן. כדי לעזור בקליטה ולהשתלבות החברתית, על המוסד להציע מגוון של פעילויות הדרכה וגיבוש, שייעודן להקל על האוריינטציה וליצור בקרב הסטודנטים הבינלאומיים הרגשת שייכות שגם היא מאוד נחוצה להצלחתם בתכנית הלימודים (כמו גם להצלחת התכנית עצמה). בנוסף, כדי לקרב עוד יותר את הסטודנטים הבינלאומיים למרקם החיים בקמפוס, רצוי לשלב בפעילויות אלה סטודנטים מקומיים. מעבר לפעילויות ברמת הקמפוס, מומלץ כי גם הרשות המקומית תיקח חלק בתהליך (כדוגמת "עיר עולם" שיזמה ומפעילה עיריית ת"א-יפו).